

חוזר ושונה

דרכי חזרה ולימוד של המשנה

בעריכת זאב לבנוני

אתר דעת
תשע"ט

הנושאים העיקריים במסכת:

- פרק א:** מינים שונים שאינם כלאיים זה בזה. מינים שיש ביניהם דמיון ובכל זאת הם כלאיים זה בזה. כלאי בהמה וכלאי הרכבה.
- פרק ב:** תערובת של מינים שונים בזרעים. שדה הזרועה במין אחד, כיצד להכשירה לזריעת מין אחר, ושדה הנמועה באילנות כיצד להכשירה לזריעה. כיצד לזרוע מינים שונים בשדה ללא כלאיים.
- פרק ג:** המשך לפרק הקודם: כיצד לזרוע מינים שונים בשדה ללא איסור כלאים.
- פרק ד:** דיני כלאיים בכרם.
- פרק ה:** המשך לפרק הקודם: דיני כלאיים בכרם.
- פרק ו:** דין כלאיים בעריס ובגפן בודדה, דין כרמים הנמועים על מדרגות ההרים (טרסות), גפן בודדת שמודלית על קנים או על אילן סרק, זריעה תחת אילן מאכל שגפן מודלית על חלקו, מתי גפנים בודדות נקראים כרם,
- פרק ז:** דין כלאיים בגפן מוברכת, כלאיים שאינם נאסרים, הזרוע אצלו ויוצר כלאיים לחבירו, גפנים שנמו על גבי תבואה ותבואה שנשתה על גבי גפנים, דין עציץ נקוב ושאינו נקוב בכרם.
- פרק ח:** סוגי כלאיים ואיסוריהם, סוגי כלאיים בבהמות וחיות, כלאיים בבהמות הקשורות לקרון, הגדרת בהמות וחיות, מי נענש בשימוש בכלאי בהמה.
- פרק ט:** דיני כלאי בגדים.

פרק א:

הנושאים העיקריים בפרק: מינים שונים שאינם כלאיים זה בזה, מינים שיש ביניהם דמיון ובכל זאת הם כלאיים זה בזה, כלאי בהמה וכלאי הרכבה.

מושגים:**סוגי כלאיים:**

כלאי זרעים: זריעה של שני מיני זרעים יחד, כגון חיטה ושעורה או שני מיני ירקות יחד וכד'.

כלאי הרכבה: הרכבת שני מינים זה בזה (2 מיני אילנות. 2 מיני ירקות, וירק באילן)

כלאי בהמה: יש בזה 2 סוגי אסורים: שלא לזווג שני מיני בהמות יחד. כגון: סוס וחמור,

ושלא לעשות מלאכה בשני מיני בהמות יחד. כגון: לחרוש בשור וחמור יחד.

כלאי בגדים: נקרא גם שעמנו. לבישת בגד העשוי מצמר ופשתים יחד.

משנה א: מיני תבואה ומיני קטניות שאינם כלאיים זה בזה

החטים והזונין אינן כלאים זה בזה.

השעורים ושבלת שועל,

הכסמין והשיפון,

הפול והספיר,

הפרקדן והשפת,

ופול הלבן והשעועית, אינם כלאים זה בזה.

1 חיטים וזונין (הזונין הם מין גרוע של חיטים).

2 שעורים ושבלת שועל (שבלת שועל הם שעורים מדבריים).

3 כוסמין ושיפון (שניהם מיני תבואה דומים).

4 פול וספיר (שניהם מיני פול).

5 פורקדן וטופח (שניהם מיני קטניות).

6 פול הלבן ושעועית (שניהם מיני פול).

משנה ב: מיני ירקות שאינם כלאיים זה בזה

הקשואות והמלפפון אינם כלאים זה בזה.

רבי יהודה אומר: כלאים.

חזרת וחזרת גלים,

עלשין ועלשי שדה,

כרישים וכרישי שדה,

כסדר וכסדר שדה,

חרדל וחרדל מצרי,

ודלעת המצרית והרמוצה,

ופול המצרי והחרוב, אינם כלאים זה בזה.

- 1 קישוא ומלפפון (שהוא מלון):
- 1.1 תנא קמא: אינם כלאיים זה בזה.
- 1.2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): כלאיים זה בזה.
- 2 חזרת (חסה) וחזרת עלים (חסת בר).
- 3 עולשין ועולשי בר.
- 4 כרישים (מין בצל) וכרישי בר.
- 5 כוסבר וכוסבר בר.
- 6 חרדל וחרדל מצרי.
- 7 דלעת המצרית (שהיא דלעת מתוקה) ורמוצה (שהיא דלעת מרה).
- 8 פול המצרי והחרוב (שהוא מין קטנית).

משנה ג: המשך מיני ירקות שאינם כלאיים זה בזה

הַלְפֶת וְהַנְפוּץ,

וְהַכְרוֹב וְהַתְרוֹבְתוֹר,

הַתְרָדִים וְהַלְעוּנִים, אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה.

הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא:

הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמְנִית,

הַבָּצֵל וְהַבְּצִלְצוֹל,

וְהַתְרָמוֹס וְהַפְּלִסְלוֹס, אֵינָן כְּלָאִים זֶה בְּזֶה.

- 1 הלפת והנפוץ (מין צנון שעליו דומים לעלי הלפת).
- 2 כרוב ותרובתור (כרוב מדברי).
- 3 תרדים ולעונים (שני מיני סלק).
- 4 רבי עקיבא: אף הירקות הבאים אינם כלאיים זה בזה:
- 4.1 שום ושומנית (שום הבר).
- 4.2 בצל ובצלצול (בצל הבר).
- 4.3 תורמוס ופלסלוס (תורמוס הבר).

משנה ד: כלאיים באילנות (לענין הרכבה זה בזה)

וּבְאֵילָן:

הָאֲגֻסִים, וְהַקְרִסְתוּמִלִין,

וְהַפְּרִישִׁים וְהַעֲזָרִדִים, אֵינָם כְּלָאִים זֶה בְּזֶה.

הַתְּפוּחַ וְהַחֲזָרָה,

הַפְּרִסְקִים וְהַשְּׂקָדִין,

וְהַשִּׁיזְפִין וְהַרְמִין, אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה, כְּלָאִים זֶה בְּזֶה.

1 עצים שאינם כלאיים זה בזה:

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

- 1.1 אגסים וקרוסתומלין (אגסי בר קטנים).
- 1.2 פרישים ועוזרדים (שיחי בר שפרותיהם דומים לתפוחים קטנים).
- 2 עצים שהם כלאיים זה בזה, למרות שהם דומים זה לזה:
 - 2.1 תפוח וחזרד (תפוח הבר).
 - 2.2 פרסקים (אפרסקים) ושקדים.
 - 2.3 שיזיפים (עץ המורכב מזית ורימון) ורימון.

משנה ה': ירקות שהם כלאיים זה בזה למרות שיש דמיון ביניהם**הצנון והנפוץ,****החרדל והלפסן,****ודלעת יונית, עם הפצריט והרמוצה,****אף על פי שדומין זה לזה, כלאים זה בזה.**

- 1 הצנון והנפוץ (מין צנון שעליו דומים ללפת).
- 2 החרדל והלפסן (חרדל הבר).
- 3 דלעת יונית ודלעת מצרית.
- 4 דלעת יונית ודלעת רמוצה (דלעת מרה שממתיקים אותה ברמץ).

משנה ו': בהמות שהן כלאיים זו בזו למרות שהן דומות**הזאב והכלב,****כלב הכפרי והשועל,****העזים והצבאים,****היעלים והרחלים,****הסוס והפרד,****הפרד והחמור,****החמור והערוד,****אף על פי שדומין זה לזה, כלאים זה בזה.**

- 1 זאב וכלב.
- 2 כלב כפרי (שמגדלים אותו לשמירה ולצייד), ושועל.
- 3 עיזים וצבאים.
- 4 יעלים ורחלים.
- 5 סוס ופרד (תערובת של סוס ואתון).
- 6 פרד וחמור.
- 7 חמור וערוד (חמור בר).

משנה ז': כלאי הרכבה**אין מביאין אילן באילן,**

ירק בירק.

ולא אילן בירק, ולא ירק באילן.

רבי יהודה מתיר ירק באילן.

1 אסור להרכיב אילן באילן (מין בשאינו מינו).

2 אסור להרכיב ירק בירק (מין בשאינו מינו).

3 האם מותר להרכיב אילן בירק וירק באילן ?

3.1 תנא קמא: אסור.

3.2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): מתיר.

משנה ח: דוגמאות להרכבה אסורה

אין נוטעין ירקות בתוך סדן של שקמה,

אין מרכיבין פיגם על גבי קדה לבנה,

מפני שהוא ירק באילן.

אין נוטעין יחור של תאנה לתוך החצוב, שיהא מקרו.

אין תוקבין זמורה של גפן לתוך האבטיח, שתהא זורקת מימיה לתוכו.

מפני שהוא אילן בירק.

אין נוטעין זרע דלעת לתוך החלמית שתהא משפרתו,

מפני שהוא ירק בירק.

1 ירקות בתוך גזע של אילן השקמה (ירק באילן).

2 פיגם (שיח בר ריחני) בתוך עץ קידה לבנה (ירק באילן).

3 יחור (ענף רך) של תאנה בתוך חצב (אילן בירק).

4 ענף של גפן בתוך אבטיח, במטרה להשקות את הגפן במימי האבטיח (אילן בירק).

5 זרעים של דלעת בתוך חלמית, במטרה שהזרע ישמר במימי החלמית עד לזריעתו (ירק בירק).

משנה ט: הטומן אגודה של לפת או צנונית תחת הגפן והעלים קצת מגולים

הטומן לפת וצנונות תחת הגפן, אם היו מקצת עליו מגולין,

אינו חונש לא משום כלאים,

ולא משום נטביעית,

ולא משום מעשרות.

ונטלים בנשבת.

הזורע חטה ושעורה כאחת, הרי זה כלאים.

רבי יהודה אומר: אינו כלאים, עד שיהו:

נשתי חטים ושעורה,

או חטה ונשתי שעורים,

או חטה ושעורה וכסמת.

1 אין בזה כלאיים (שאינו זה דרך זריעה).

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

2 בשנה השביעית, אין בזה איסור שביעית (שאין זה דרך זריעה).

3 הגידולים שהתוספו בקרקע אינם חייבים במעשרות.

4 אם עלי האגודה מגולים, מותר לאחוז בהם ולהוציא את האגודה מהקרקע בשבת.

כותרת נוספת: מהו המינימום הנאסר בכלאי זרעים ?

1 תנא קמא: זריעת שני גרעינים משני מינים שונים יחד (כגון גרעין חיטה וגרעין שעורה).

2 רבי יהודה: לפחות 3 גרעינים ששנים מהם אינם כלאיים זה בזה, והשלישי כלאיים בהם. כגון:

2.1 שני גרעיני חיטה וגרעין אחד של שעורה.

2.2 גרעין חיטה אחד ושני גרעיני שעורה.

2.3 גרעין חיטה, גרעין שעורה וגרעין כוסמת (חיטה וכוסמת אינם כלאיים זה בזה).

פרק ב

הנושאים העיקריים בפרק: תערובת של מינים שונים בורעים, שדה הזרועה במין אחד כיצד להכשירה לזריעת מין אחר, הכשרת שדה הזרועה או נמועה במין מסוים כדי לזרעה או לנמעה במין אחר, כיצד לזרוע מינים שונים בשדה ללא חשש כלאיים.

מושגים:

בית סאה: שטח שאפשר לזרוע בו סאה (מידת נפח) של תבואה. מדובר על זריעה ולא על קצירה.

בית רובע: שטח של 10.2 אמות על 10.2 אמות, שהוא 1 חלקי 24 מבית סאה.

רובע הקב: רבע קב, בכל סאה יש 6 קבים, דהינו 24 פעמים רובע הקב. רובע הקב הוא כמות החומר של תבואה שאתו אפשר לזרוע שטח של בית רובע.

משך: ערוגה מאורכת.

משנה א: כיצד ניתן להתיר תערובת של זרעים שהם כלאיים זה בזה ?

כָּל סָאָה נְשִׂישׁ בָּהּ רֵבַע מִמִּין אֶחָד, יִמְעַמ.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: יֵבֵר.

בֵּין מִמִּין אֶחָד בֵּין מְשֻׁנֵי מִינִין.

רַבִּי נְשִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא אֶמְרוּ אֶלָּא מִמִּין אֶחָד.

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּל נְשִׁיאוֹ כְּלָאִים בְּסָאָה מְצַמְרֵף לְרֵבַע.

1 אם היחס בין 2 המינים בתערובת הוא 1 חלקי 24 (כגון: חלק אחד חיטה ו-23 חלקים שעורים):

1.1 תנא קמא: ימעט מהמין המועט (וע"י כך היחס יהיה קטן מ-1 חלקי 24).

1.2 רבי יוסי: יוציא לגמרי ("יבר") מתוך תערובת את אחד המינים.

2 המחלוקת היא בין שהמין המועט מכיל סוג אחד של זרעים ובין אם הוא מכיל שני סוגים.

3 תערובת של 3 מינים ששניים מהם יחד מגיעים לכדי 1 חלקי 24 בתערובת:

3.1 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו):

3.1.1 צריך למעט רק אם אחד המינים לבדו מגיע לכדי השיעור לאסור.

3.1.2 שני מינים אינם מצטרפים יחד לאסור את התערובת.

3.2 חכמים:

3.2.1 אם 2 המנים כל אחד מהם הוא כלאיים בפני עצמו הם מצטרפים.

3.2.2 אם רק מין אחד מתוך השניים הוא כלאיים, אינם מצטרפים.

משנה ב: כיצד משערים את הכמויות של שני מינים בתערובת כדי שיחשב לכלאי זרעים ?

בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים?

תְּבוּאָה בְּתְבוּאָה וְקִטְנִית בְּקִטְנִית,

תְּבוּאָה בְּקִטְנִית וְקִטְנִית בְּתְבוּאָה.

בְּאֵמַת אֲמָרו:

זְרַעוֹנִי גִינָה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין, מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר:

כְּשֵׁם שְׂאֲמָרוֹ לְהַחֲמִיר, כִּף אֲמָרוֹ לְהַקֵּל;

הַפְּשִׁטָּן בְּתְבוּאָה מִצְטָרְפֵת אֶחָד מֵעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה.

1 באלו מקרים מדובר שאם יש בסאה של תערובת רובע הקב ממין אחר ימעט?

1.1 כאשר התערובת היא של שני מיני תבואה או שני מיני קטניות.

1.2 כאשר התערובת היא תבואה בקטנית או קטנית בתבואה.

2 תנא קמא: הלכה מקובלת היא ש:

3 כאשר התערובת מכילה זרעוני גינה שיש צורך בפחות מסאה מהם כדי לזרוע בית סאה (ראה

מושגים):

התערובת אסורה לזריעה אם בזירעוני הגינה שבתערובת יכולים לזרוע 1 חלקי 24 של שטח בית סאה.

4 רבי שמעון:

4.1 כשם שמחמירים בזירעוני גינה (שהם קטנים) שכמות קטנה מרובע הקב מהם אוסרת את התערובת

לזריעת, כך מקילים בזרעים אחרים (שהם גדולים) שנדרשת בהם כמות גדולה יותר לאסור את

התערובת לזריעה.

4.2 לדוגמא: בזרעי פשטן צריך יותר מסאה לזריעת בית סאה.

משנה ג: שדה הזרועה חטים, מה יש לעשות כדי לזרעה שעורים ?

הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרֻעָה חֲטִיִּים וְנִמְלַךְ לְזָרְעָהּ שְׁעוּרִים,

יִמְתִּין לָהּ עַד שֶׁתִּתְלַיעַ,

וְיִזְכֵּף וְאַחַר כֵּף יִזְרַע.

אִם צִמְחָה, לֹא יֵאמַר: אֲזָרַע וְאַחַר כֵּף אוֹפֵף, אֶלָּא הוֹפֵף וְאַחַר כֵּף זֹרַע.

כִּמָּה יֵהָא חוֹרְשָׁ?

כְּתַלְמֵי הַרְבִּיעָה.

אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: כְּדִי שְׂאוּל יִשְׂיֵר רַבַּע לְבֵית סָאָה.

1 יש לעשות 2 פעולות לפני זריעת השעורים:

מסכת כלאיים**בעריכת זאב לבנוני**

- 1.1 יש לחכות עד שהזרעים של החיטה ירקבו (בדרך כלל 3 ימים).
- 1.2 לאחר מכן יש להפוך את הקרקע במחרשה.
- 2 אם החיטה התחילה לבצבץ, יש להפוך את הקרקע לפני הזריעה של השעורים (ולא לאחר הזריעה).
- 3 מה המרחק בין תלמי החרישה כדי שיחשב שהקרקע כבר נהפכה?
 - 3.1 תנא קמא: כמו התלמים שעושים אחר הגשם (תלמים רחבים).
 - 3.2 אבא שאול: צריך לחרוש כך שלא ישאר 1 חלקי 24 של קרקע לא חרושה.

משנה ד: שדה זרועה תבואה או ירק, ונמלך לנטוע בה גפנים, וכן להיפך, כיצד יעשה ?**זְרוּעָה וְנִמְלָךְ לְנִטְעָה,****לֹא יֵאמָר: אֶטַע וְאַחַר כֶּךָ אוֹפֶךְ, אֶלֶּא הוֹפֶךְ וְאַחַר כֶּךָ נוֹטֵעַ.****נִטְוּעָה וְנִמְלָךְ לְזֹרְעָה,****לֹא יֵאמָר: אֶזְרַע וְאַחַר כֶּךָ אֲשַׁרְשׁוּ, אֶלֶּא מְשַׁרְשׁוּ וְאַחַר כֶּךָ זֹרְעֵי.****אִם רָצָה, גּוֹמֵם עַד פְּחוֹת מִטַּפַּח, זֹרְעֵי, וְאַחַר כֶּךָ מְשַׁרְשׁוּ.**

- 1 אם השדה זרועה תבואה או ירק, יהפוך את הקרקע ואח"כ יטע גפנים.
- 2 אם השדה נטועה גפנים:
 - 2.1 יעקור את הגפנים תחילה ואח"כ יזרע תבואה או ירק.
 - 2.2 אם קוצץ את הגפנים לגובה פחות מטפח, יכול לזרוע תחילה, ואח"כ לשרש את הגפנים.

משנה ה: המשך הפיכת שדה הזרועה במין מסוים לצורך זריעתה במין אחר**הֵיטָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה קִנְבוּס אוֹ לוֹף,****לֹא יֵהָא זֹרְעֵי וְכֹא עַל גְּבִיָּהֶם, שְׂאִיִן עוֹשִׂין אֶלֶּא לְשִׁלְשׁוּ שָׂנִים.****תְּבוּאָה שְׁעָלוּ בָּהּ סְפִיחֵי אֶסְמִיס,****וְכֵן מְקוֹם הַגְּרִנוֹת שְׁעָלוּ בָּהֶן מִיִּין הַרְבֵּה,****וְכֵן תִּלְתָן שְׁהַעֲלָה מִיִּין צְמָחִים,****אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְנַכְשׁ.****אִם נִכְשׁ אוֹ כֶּסֶח, אוֹמְרִים לוֹ: עֵקֶר אֶת הַכֹּל חוּץ מִמִּין אֶחָד.**

- 1 הייתה השדה זרועה בקנבוס (מין כמון) או בזרעי לוף (מין בצל):
 - 1.1 אין טעם לחכות עד שיתליעו השורשים כיוון שלוקח להם 3 שנים להירקב.
 - 1.2 יש לעקור את השורשים של הקנבוס או הלוף רק אח"כ לזרוע.
- 2 סוגי צמחים שאין חייבים לנכש (כיוון שברור שבעל הבית אינו מעוניין בגידולם):
 - 1.1 ספיחים של איסטיס בתבואה (מין צמח המזיק לתבואה כשהוא צומח בתוכה).
 - 1.2 מיני צמחים שונים הצומחים בגורן (ומפריעים לדישה).
 - 1.3 מיני צמחים שונים שצומחים בתוך התלתן ומזיקים לגידולו.
- 2 אם ניכש חלק מהצמחים שאין חייבים לנכש, מחייבים אותו לעקור הכל, חוץ ממין אחד.

משנה ו': המרחק שיש להשאיר בין 2 ערוגות הזרועות מינים שונים

הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ מִשָּׂר מִשָּׂר מִכָּל מִין,

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: שְׁלֹשָׁה תְּלָמִים שָׁל פְּתִיחַ.

וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: מֵלֵא הָעַל הַשָּׂרוּי.

וּקְרוּבִין דְּבָרֵי אֵלוֹ לֵהִיּוֹת כְּדְבָרֵי אֵלוֹ.

1 בית שמאי: מרחק של 3 תלמים רחבים מהסוג שעושים כדי לפתוח את הקרקע.

2 בית הלל: כרוחב העול של השוורים החורשים בשרון.

3 ההבדל בין בית שמאי ובית הלל אינו גדול.

משנה ז': דוגמאות למקרים בהם אפשר לזרוע שני מינים שונים זה ליד זה

הִיָּה רֵאשׁ תּוֹר חֲטִיִּים נִכְנַס בְּתוֹךְ שָׁל שְׁעוּרִים,

מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוּף שְׂדֵהוּ.

שָׁלוֹ חֲטִיִּים וְשָׁל חֲבָרוֹ מִן אַחֵר,

מִתֵּר לְסֻמוֹף לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין.

שָׁלוֹ חֲטִיִּים וְשָׁל חֲבָרוֹ חֲטִיִּים,

מִתֵּר לְסֻמוֹף לוֹ תֵּלֵם שָׁל פִּשְׁתָּן, וְלֹא תֵּלֵם שָׁל מִן אַחֵר.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶחָד זֶרַע פִּשְׁתָּן וְאֶחָד כֵּל הַמִּינִין.

רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵף בְּאַמְצַע שְׂדֵהוּ מִתֵּר לְבִדּוּק בְּחֵלֵם שָׁל פִּשְׁתָּן.

1 ראש תור (שדה זרועה שמסתימת בצורת קרן זוית חדה) של חיטים המגיעה עד לשדה של שעורים:

אינו כלאיים כיון שנראה כסוף שדה ולא ככלאיים.

2 שדה שלו זרועה חיטים ושל חברו שעורים,

יכול לזרוע שעורים בין החיטים שלו לשעורים של חברו. (מפני שנראה כהמשך שעורים של חברו).

3 שדה שלו ושל חברו זרועים חיטים, האם יכול לזרוע תלם אחד של פשתן בגבול של 2 השדות?

3.1 תנא קמא: תלם פשתן, מותר. מין אחר, אסור.

3.2 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו): תלם אחד מכל מין מותר.

4 זריעה של תלם בודד ממין פשתן באמצע שדה של מין אחר:

4.1 תנא קמא: אסור.

4.2 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): מותר, (ברור שהמטרה לבדוק את שדהו ולא לקיים את הפשתן).

משנה ח': זריעת תלם אחד של חרדל או חריע בין שדה שלו לשדה חברו שזרועים תבואה או ירקות

אֵין סוּמְכִין לַשְּׂדֵה תְּבוּאָה חֲרָדֵל וְחֲרִיעַ,

אֲבָל סוּמְכִין לַשְּׂדֵה יְרֻקוֹת חֲרָדֵל וְחֲרִיעַ.

וְסוּמְף לְבַוּר, וְלִנְיָר, וְלִגְפָה, וְלִדְרָף,

וְלִגְדֵר שֶׁהוּא גְבַהַ עֲשָׂרָה טַפְחִים,

וְלִחְרִיץ שֶׁהוּא עֵמֶק עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבָּעָה,

וְלֵאמֹר שֶׁהוּא מְסֻף עַל הָאָרֶץ.

וְלִסְלַע שֶׁהוּא גְבוּהָ עֲשָׂרָה וָרֶחֶב אַרְבָּעָה.

- 1 אם השדות זרועות תבואה, אסור (חרדל וחריע אינם מזיקים לתבואה, וזה נראה ככלאיים).
2 אם השדות זרועות ירקות, מותר (חרדל וחריע מזיקים לירקות, וברור שאינו רוצה לקיימם).

כותרת נוספת: דברים שחשובים כהפרדה בין 2 מינים

- 1 שדה בור (אדמה שלא נעבדה).
2 שדה ניר (שדה חרוש).
3 גפה (גדר אבנים שאינן מודבקות).
4 דרך שרוחבה 4 אמות.
5 גדר גבוה 10 טפחים באורך 4 טפחים.
6 חריץ עמוק 10 טפחים ורחב 4 טפחים.
7 ענפי אילן שאינן גבוהים מהקרקע 3 טפחים.
8 סלע גבוה 10 טפחים ורחב 4 טפחים.

משנה ט: אפשרויות שונות לזרוע מינים שונים בשטח של בית סאה

הְרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ קְרַחַת מְכַל מִין.

עוֹשֶׂה עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע קְרַחוֹת לְבֵית סָאָה,

מִקְרַחַת לְבֵית רֶבַע.

וְזוֹרַע בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שֶׁיִּרְצָה.

הֵימָּה קְרַחַת אַחַת או שְׁמֵימִים, זוֹרְעָן חֲרָדֵל.

שְׁלַעַ, לֹא יִזְרַע חֲרָדֵל, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאִית כְּשֵׂדֵה חֲרָדֵל; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: תִּשְׁעֵה קְרַחוֹת מְתוּרוֹת, עֲשָׂר אֲסוּרוֹת.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אִפְלוּ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר, לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ חוּץ מִקְרַחַת אַחַת.

1 רבי מאיר:

1.1 יכול לחלק את השטח ל-24 ערוגות מרובעות (קרחת):

1.1.1 וכל ערוגה היא בשטח של בית רובע (ראה מושגים).

1.1.2 ולזרוע בכל ערוגה כל מין שירצה (בלא הרחקה).

1.2 בשדה שכולה תבואה:

1.2.1 יכול לזרוע חרדל בערוגה אחת או שתיים ולא שלוש או יותר.

1.2.2 מין אחר שאינו חרדל, יכול לזרוע גם 3 ערוגות.

2 חכמים:

בשטח של בית סאה המחולק ל-25 חלקים שווים, יכול לזרוע רק 9 ערוגות של מינים שונים, (בהרחקה של ערוגה אחת מהשנייה).

3 רבי אליעזר בן יעקב:

שדה (ואפילו היא של בית כור) הזרועה במין אחד אסור לזרוע בתוכה יותר מערוגה אחת ממין אחר.

משנה י': שטח בית רובע שיש בתוכו חלקים שאינם ראויים לזריעה

**כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בַּיִת רֹבַע, עוֹלָה בְּמִדַּת בַּיִת רֹבַע:
אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֵּלַע, עוֹלִין בְּמִדַּת בַּיִת רֹבַע.**

תְּבוּאָה בְּתֻבּוּאָה, בַּיִת רֹבַע.

יֵרֵק בְּיֵרֵק, נִשְׁטָה מִפְּחִים.

תְּבוּאָה בְּיֵרֵק, יֵרֵק בְּתֻבּוּאָה,

בַּיִת רֹבַע.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יֵרֵק בְּתֻבּוּאָה, נִשְׁטָה מִפְּחִים.

1 שטח של בית רובע משמש כהרחקה גם אם אינו ראוי לזריעה.

2 דוגמאות לדברים שמצטרפים לשטח בית רובע:

2.1 שטח הקרקע שהגפן תופסת (6 טפחים שסביבה אסור לזרוע).

2.2 קבר (שאסור בזריעה).

2.3 סלע (שאינו ראוי לזריעה).

כותרת נוספת: שעורי הרחקה בין 2 מינים

1 בין תבואה מסוג אחד לתבואה מסוג אחר, בית רובע (10 אמות על 10 אמות בקרוב).

2 בין ירק מסוג אחד לירק מסוג אחר, 6 טפחים.

3 תבואה בתוך שדה ירקות, בית רובע.

4 ירק בתוך שדה תבואה:

4.1 חכמים: בית רובע.

4.2 רבי אליעזר: 6 טפחים.

משנה יא': 2 מינים הרחוקים זה מזה כראוי אולם הירק של האחד נוטה על האחר

תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה, וְיֵרֵק עַל גַּבֵּי יֵרֵק, תְּבוּאָה עַל גַּבֵּי יֵרֵק, יֵרֵק עַל גַּבֵּי תְּבוּאָה,

הַכֹּל מִתֵּר, חוּץ מִדְּלַעַת יְוֹנִית.

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר:

אֵף קִישוֹת וּפּוֹל הַמִּצְרִי.

וְרוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵיהֶן מִדְּבָרֵי.

1 אין בזה משום כלאיים, חוץ מ:

1.1 תנא קמא: דלעת יוונית הנוטה על תבואה או ירק.

1.2 רבי מאיר:

1.2.1 אף קישות ופול המצרי הנוטה על תבואה או ירק.

1.2.2 ונראים יותר דברי תנא קמא מדברי.

פרק ג:

הנושאים העיקריים בפרק: כיצד לזרוע מינים שונים בשדה ללא איסור כלאים

משנה א: מספר סוגי הזרעים השונים שאפשר לזרוע בערוגה של 6 טפחים על 6 טפחים

ערוגה נהיה נשעה מִפְּחִים על נשעה מִפְּחִים,

זרעים בתוכה חמשה זרעונים, ארבעה בארבע רוחות הערוגה ואחד באמצע.

היה לה גבול גבה טפח, זרעין בתוכה שלשה עשר, שלשה על כל גבול וגבול ואחד באמצע.

לא יטע ראש הלפת בתוך הגבול, מפני שהוא ממלאהו.

רבי יהודה אומר: נשעה באמצע.

1 אפשר לזרוע עד 5 סוגים, 4 סוגים ב-4 צידי הערוגה (למעט בפניות), סוג חמישי באמצע.

2 אם סביב הערוגה יש מסגרת גבוהה טפח ורחבה טפח (דהיינו השטח כולו הוא 8 טפחים על 8 טפחים):

2.1 תנא קמא:

2.1.1 אפשר לזרוע בה עד 13 סוגי זרעים, 3 בכל אחד מצדדי המסגרת ואחד באמצע הערוגה.

2.1.2 אין לנטוע ראש לפת בתוך הגבול, מפני שדרכו להתפשט לתוך הערוגה.

2.2 רבי יהודה: אפשר לזרוע 6 סוגים באמצע הערוגה (ועל ידי כך יהיו 18 סוגים בערוגה כולה).

משנה ב': הבחנה בין זרעים שזרעים מהם ערוגות קטנות זרעים שזרעים מהם שדות

כל מין זרעים אין זרעים בערוגה,

וכל מין ירקות זרעין בערוגה.

חרדל ואפונים השופין, מין זרעים;

אפונים הגמלנים, מין ירק.

גבול נהיה גבה טפח ונתמעט,

כנשר, נהיה כנשר מתחלתו.

התלם ואמת המים נהם עמקים טפח,

זרעים לתוכן שלשה זרעונים, אחד מכאן, ואחד מכאן, ואחד באמצע.

1 בשטח של 6 טפחים על 6 טפחים ("בערוגה") אפשר לזרוע:

1.1 זרעים שנוהגים לזרוע מהם שדות ("מין זרעים") רק סוג אחד.

1.2 זרעוני ירקות ("מין ירקות") עד 5 סוגים.

2 דוגמא למיני זרעים: חרדל ואפונים השופין.

3 דוגמא למיני ירקות: אפונים הגמלנים.

4 מסגרת סביב הערוגה, שגובהו טפח ורוחבו טפח, ונתמעט מגובהו ורוחבו:

4.1 לא צריך להוציא את הצמחים משום כלאיים.

4.2 כיוון שהיה כשר בשעת הזריעה.

כותרת נוספת: זריעה בחריץ מחרשה או באמת מים שיבשו מימיה עמוקים טפח ורחב 6 טפחים

אפשר לזרוע בהם 3 מיני זרעונים, אחד בחריץ, ושנים נוספים ב-2 הכתלים המשופעים.

משנה ג': דין ראש תור ירק שנכנס לשדה של ירק אחר

היה ראש תור ירק נכנס לתוך שדה ירק אחר, מתר, מפני שהוא נראה כסוף שדהו.

היתה שדה זרועה ירק, והוא מבקש לפע בתוכה שדה של ירק אחר,

רבי ישמעאל אומר: עד שיהא התלם מפלש מראש השדה ועד ראשו.

רבי עקיבא אומר: ארץ ששנה מפחים ורחב מלואו.

רבי יהודה אומר: רחב כמלא רחב הפקסה.

קרן זוית של ערוגת ירק, אפילו היא נוגעת בשדה של ירק אחר, אין זה כלאיים.

כותרת נוספת: מגבלה הנדרשת כדי להניס שורה של ירק מסוים לשדה של ירק אחר

- 1 רבי ישמעאל: יש צורך לעשות תלם (חריץ) מפולש משני צדדי השורה, לכל אורכה.
- 2 רבי עקיבא: אין צורך בתלם מפולש משני צדדי השורה, ומספיק שאורכו יהיה 6 טפחים ורוחבו 6 טפחים.
- 3 רבי יהודה: מספיק תלם באורך 6 טפחים (כר' עקיבא), וברוחב של טפח (רוחב של פרסה) אחד.

משנה ד': דין שורות בודדות של מיני ירק שונים הנדלים בשדה אחת

הנוטע שתי שורות של קשואים, שתי שורות של דלועים, ושתי שורות של פול המצרי, מתר.

שורה של קשואים, שורה של דלועים, שורה של פול המצרי, אסור.

שורה של קשואים, שורה של דלועים, שורה של פול המצרי ושורה של קשואים,

רבי אליעזר מתיר,

וחכמים אוסרין.

- 1 הנוטע שתי שורות קישואים, שתי שורות דלועים, ושתי שורות פול המצרי, אם תלם של מחרשה מפסיק בין כל מין ומין, מותר.
 - 2 שורה של קישואים ושורה של דלועים ושורה של פול המצרי, ותלם של מחרשה מפסיק ביניהם, אסור.
 - 3 שורה של קישואים ולאחריה שורה של דלועים ושורה של פול המצרי ואחריהם שורה של קישואים:
- 3.1 רבי אליעזר מתיר (נראה כשדה קישואים שבתוכה 2 שורות אחרות).
 - 3.2 חכמים אוסרים.

משנה ה': זריעת קישוא ודלעת זה לצד זה בגומה אחת בלא הרחקה בין המינים

נוטע אדם קשוא ודלעת לתוך גומה אחת, ובלבד שתהא זו נוטה לצד זה, וזו נוטה לצד זה,

ונוטה שער של זו לכאן ושער של זו לכאן.

שקל מה שאסרו חכמים לא נזרו אלא מפני מראית העין.

1 אם מטים את העלים של מין אחד לצד אחד, ושל המין שני לצד שני, מותר.

2 כל מה שאסרו חכמים הוא רק משום מראית עין, וכאן אין מראית עין.

משנה ו': כיצד משלבים שורות של דלועים כאשר השדה זרועה בשורות של בצלים

הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה בְּצִלִּים, וּמִבְּקֵשׁ לִטַע בְּתוֹכָהּ שׂוֹרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים,

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר:

עוֹקֵר שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת וְנוֹטֵעַ שׂוֹרָה אַחַת,

וּמְנִיחַ קִמַּת בְּצִלִּים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת,

וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת וְנוֹטֵעַ שׂוֹרָה אַחַת.

רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר:

עוֹקֵר שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת,

וּמְנִיחַ קִמַּת בְּצִלִּים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת,

וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׂוֹרוֹת.

וְחֻכְמִים אָמְרִים:

אִם אֵין בֵּין שְׂוִירָה לְחֻכְרָתָהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה, לֹא יִקִּים אֶת הַזֶּרַע שֶׁל בְּנֵתִים.

1 רבי ישמעאל (ואין הלכה כמותו):

1.1 עוקר 2 שורות בצלים (8 אמות יחד), ושותל במקום הזה שורת דלועים אחת.

1.2 משאיר 2 שורות בצלים (8 אמות יחד).

1.3 עוקר 2 שורות בצלים, ושותל במקום הזה שורת דלועים אחת.

1.4 וחוזר על התהליך הזה בכל השדה.

2 רבי עקיבא (ואין הלכה כמותו):

2.1 עוקר 2 שורות בצלים ושותל 2 שורות דלועים תחתיהם.

2.2 משאיר 2 שורות בצלים.

2.3 עוקר 2 שורות בצלים ושותל 2 שורות דלועים תחתיהם

2.4 וחוזר על התהליך הזה בכל השדה.

3 חכמים: אם אין 12 אמות בין 2 שורות דלועים, אין לזרוע בצלים ביניהם.

משנה ז': זריעת דלעת בשדה של ירק או תבואה

דְּלַעַת בְּיָרֵק, כְּיָרֵק.

וּבִתְבוּאָה, נוֹתְנִין לָהּ בֵּית רִבְעֵי.

הִיָּתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה, וּבְקֵשׁ לִטַע לְתוֹכָהּ שׂוֹרָה שֶׁל דְּלוּעִין,

נוֹתְנִין לָהּ לְעִבּוּדָתָהּ שְׁשֵׁה טַפְחִים.

וְאִם הִגְדִּילָהּ, יַעֲקֹר מִלְּפָנֶיהָ.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר: נוֹתְנִין לָהּ עִבּוּדָתָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת.

אָמְרוּ לוֹ: הִתְחַמֵּיר זֶה מִן הַגֶּפֶן?

אָמַר לָהֶן:

מְצִינּוּ שָׂוָה חֲמוּדָה מִן הַגֶּפֶן, שֶׁלְּגַפְּנָן יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ עִבּוּדָתָהּ שְׁשֵׁה טַפְחִים, וְלְדַלַּעַת יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ

בֵּית רִבְעֵי.

רַבִּי מֵאִיר אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל: כָּל שֶׁלְּשֵׁה דְלוּעִין לְבֵית סָאָה, לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית סָאָה.

רבי יוסי בן החוטף אפרתי אמר משום רבי ישמעאל: כל שלשה דלועין לבית כור - לא יביא זרע לתוף בית כור.

- 1 דלעת יחידה בשדה של ירק דינה כירק אחר שצריך להרחיקו 6 טפחים מהירק (מכל צד).
- 2 דלעת יחידה בשדה של תבואה צריך להרחיקה בית רובע מכל צד (10.2 אמות לכל צד).
- 3 כיצד ניתן לשתול שורה של דלועים בתוך שדה תבואה:
 - 3.1 תנא קמא:
 - 3.1.1 ישאיר שטח פנוי ברוחב של 6 טפחים ובאורך של 10.5 אמות (בקירוב).
 - 3.1.2 אם עלי הדלעת מתפשטים לתוך 6 טפחים הפנויים, מספיק לעקור אותם.
 - 3.2 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): ישאיר שטח פנוי של 4 אמות (24 טפחים).
 - 3.3 שאלו את ר' יוסי: האם תחמיר בשורת דלועים יותר משורת גפן (שמספיק 6 טפחים)?
 - 3.4 השיב רבי יוסי:
- 3.5 מצינו שדלעת יחידה בשדה תבואה חמורה מגפן יחידה, שגפן מרחיקים 6 טפחים ודלעת בית רובע.
- 3.6 רבי מאיר משום רבי ישמעאל (ואין הלכה כמותו):
 - אם נוטעים 3 דלועים בשטח בית סאה, אסור לזרוע זרע אחר בשטח זה.
- 3.7 רבי יוסי בן החוטף אפרתי משום רבי ישמעאל (ואין הלכה כמותו):
 - אם נוטעים 3 דלועים בשטח בית כור, אין לזרוע זרע אחר בשטח זה.

פרק ד

הנושאים העיקריים בפרק: דיני כלאיים בכרם

מושגים:

- קרחת הכרם:** כרם שחרב באמצעו ונשארו גפנים לפחות משני צדדיו.
- כרם קטן:** כרם שיש לו רק 2 שורות.
- כרם גדול:** כרם שיש לו לפחות 3 שורות.

משנה א: דין כלאיים בקרחת הכרם ובמחול הכרם

קרחת הכרם,

בית נשפאי אוקרים: עשירים וארבע אמות.

ובית הכלל אוקרים: שש עשרה אמה.

מחול הכרם,

בית נשפאי אוקרים: שש עשרה אמה.

ובית הכלל אוקרים: שתים עשרה אמה.

ואיזו היא קרחת הכרם? פרם שחרב מאמצעו.

אם אין שם שש עשרה אמה, לא יביא זרע לשם.

היו שם שש עשרה אמה, נוהגין לו עבודתו, חורע את המותר.

1 קרחת הכרם (ראה מושגים) אפשר לזרוע בתוכה רק אם גודלה הוא לפחות:

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

- 1.1 בית שמאי: 24 אמות על 24 אמות.
- 1.2 בית הלל: 16 אמות על 16 אמות.
- 2 מחול הכרם (פרוש המושג במשנה הבאה) אפשר לזרוע בתוכו רק אם רוחבו הוא לפחות:
 - 2.1 בית שמאי: 16 אמות.
 - 2.2 בית הלל: 12 אמות.
 - 2.3 מה נקרא קרחת הכרם? כרם שמרכזו חרב ונשארו רק גפנים מסביב.
- 3 אם בקרחת הכרם אין 16 אמה לא יזרע בתוכה.
- 4 אם יש 16 אמה משאיר 4 אמות מכל צד לעבודת הכרם וזרוע את המרכז.

משנה ב': הגדרה ודינים של מחול הכרם

- אִיזָה הוּא מְחוּל הַכֶּרֶם? בֵּין כָּרִם לְגֵדֵר.**
אִם אֵין נֶשֶׁם נְשָׂתִים עֲשָׂרָה אַמָּה, לֹא יֵבִיא זֶרַע לְנֶשֶׁם.
הִיּוּ נֶשֶׁם נְשָׂתִים עֲשָׂרָה אַמָּה, נוֹתֵינִין לוֹ עֲבוּדָתוֹ וְזוֹרַע אֶת הַמוֹתֵר.
- 1 מחול הכרם הוא השטח בין הכרם לגדר שסביבה.
 - 2 אם מחול הכרם קטן מ-12 אמה אין לזרוע שם.
 - 3 אם מחול הכרם הוא 12 אמה ומעלה, יש להשאיר 4 אמות רווח מהכרם, ואפשר לזרוע את השאר.

משנה ג': הגדרה ודינים של מחול הכרם, גדר וחריץ

- רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין זֶה אֶלָּא גֵדֵר הַכֶּרֶם.**
וְאִיזָה הוּא מְחוּל הַכֶּרֶם? בֵּין נְשָׂי הַכֶּרְמִים.
אִיזָה הוּא גֵדֵר? שֶׁהוּא גְבֵה עֲשָׂרָה טַפְחִים.
וְחַרִּיץ? שֶׁהוּא עֵמֶק עֲשָׂרָה וָרַחֵב אַרְבָּעָה.
- 1 רבי יהודה:
- 1.1 השטח בין הכרם והגדר נקרא "גדר הכרם" (ולא "מחול הכרם").
 - 1.2 מחול הכרם הוא השטח בין 2 כרמים.
 - 2 שעור גדר וחריץ, שמהווים הפסק לעניין כלאיים של כרם וזרעים.
 - 2.1 גדר: שגובהו 10 טפחים.
 - 2.2 חריץ: עמוק 10 טפחים ורחב 4 טפחים.

משנה ד': דינים במחיצה החוצצת בין 2 מינים

- מְחַצֵּת הַקְּנִיּוֹת, אִם אֵין בֵּין קְנֵיהֶן לְחַבְרוֹ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים כְּדִי שֶׁיִּכְנַס הַגֵּדִי, הָרִי זֶה כְּמַחְצָה.**
גֵּדֵר שֶׁנִּפְרָץ,
עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת, הָרִי הוּא כְּפֶתַח.
יָתֵר מִכֵּן, כְּנֶגֶד הַפְּרָצָה אָסוּר.
וּפְרָצוֹ בּוֹ פְּרָצוֹת הַרְבֵּה,
אִם הָעוֹמֵד מְרַבֵּה עַל הַפְּרוּץ, מֵתֵר.

ואם הפרוץ מרבה על העומד, כנגד הפרצה אסור.

- 1 מחיצת קנים, שהמרחק בין קנה לחבירו קטן מ-3 טפחים מהוה חציצה לעניין כלאיים.
2 פרצה בגדר:
2.1 עד 10 אמות, נחשבת כפתח של הגדר ואינה מבטלת אותו.
2.2 אם היא גדולה מ-10 אמות, אסור לזרוע בלא הרחקה כנגד הפרצה.
3 גדר שנפרצו בה פרצות הרבה:
3.1 אם אורך החלקים שאינם פרוצים, גדול מאורך החלקים הפרוצים, מותר לזרוע 2 מינים ללא הרחקה אפילו כנגד הפרצות.
3.2 אם אורך החלקים שאינם פרוצים, קטן מאורך החלקים הפרוצים אסור לזרוע כנגד הפרצות.

משנה ה': האם שורת גפנים נחשבת לכרם ?**הנוטע שורה של חמט ופנים,****בית שמאי אומרים: כרם.****ובית הלל אומרים: אינו כרם, עד שיהיו נשם שתי שורות.****לפיכך הזורע ארבע אמות שבכרם,****בית שמאי אומרים: קדש שורה אחת.****ובית הלל אומרים: קדש שתי שורות.**

- 1 בית שמאי: שורה שיש בה לפחות 5 גפנים, נחשבת לכרם.
2 בית הלל: כרם צריך שיהיה בו לפחות 2 שורות של 3 גפנים בכל שורה.
3 מי שזורע בתוך 4 אמות הסמוכות לכרם:
3.1 בית שמאי: נאסרת (וצריכה שריפה) שורה אחת של הכרם (גם שורה אחת בלבד נחשבת לכרם).
3.2 בית הלל: נאסרות 2 שורות של הכרם (כי כרם זה מינימום 2 שורות).

משנה ו': מבנה של גפנים נטועים להקרא כרם**הנוטע שתיים כנגד שתיים ואחת יוצאה ונב, הרי זה כרם.****שתיים כנגד שתיים ואחת בנתיים, או שתיים כנגד שתיים ואחת באמצע, אינו כרם,****עד שיהיו שתיים נגד שתיים ואחת יוצאה ונב.**

- 1 מבנה של כרם מינימלי הוא:
שורה אחת של 2 גפנים ובשורה שניה 2 גפנים מולם וגפן נוספת ממשיכה את השורה.
2 שתי גפנים בשורה אחת כנגד שתי גפנים בשורה אחרת וגפן אחת נוספת באמצע שורה או בין השורות, אינו כרם.

משנה ז': דין 2 שורות גפנים, אחת בשדה שלו והשניה בשדה של חבירו**הנוטע שורה אחת בתוך שלו, ושורה אחת בתוך של חבירו,****ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע,****ונגדר שהוא נמוך מעשרה טפחים, הרי אלו מצטרפות.**

גבה מעשרה טפחים,

אינו מצטרפות.

רבי יהודה אומר: אם ערסן מלמעלה, הרי אלו מצטרפות.

1 שתי שורות, אחת בשדה שלו ואחת בשדה חברו, נחשבות לכרם למרות שמתקיים בהם אחד מהדברים הבאים:

1.1 עוברת ביניהם דרך היחיד. או דרך הרבים (שאינה רחבה 8 אמות).

1.2 יש ביניהם גדר נמוכה מ- 10 טפחים.

2 אם הגדר בין 2 השורות גבוהה מ- 10 טפחים:

2.1 תנא קמא: השורות אינן נחשבות ככרם.

2.2 ר' יהודה: אם שורות הגפנים מודלות על הגדר שביניהם הן נחשבות לכרם.

משנה ח': מתי מותר לזרוע בין שורות הגפנים ?

הנוטע שתי שורות, אם אין ביניהן שמונה אמות, לא יביא זרע לשם.

היו שלש, אם אין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה, לא יביא זרע לשם.

רבי אליעזר בן יעקב אומר משום חנניה בן חכינאי:

אפלו חרבה האמצעית, ואין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה, לא יביא זרע לשם,

שאלו מתחלה נטעו, הרי זה מותר בשמונה אמות.

1 כרם של 2 שורות, אם אין ביניהם 8 אמות אסור לזרוע ביניהם.

2 כרם של 3 שורות (כרם גדול), אם אין בין שורה לחברתה 16 אמה, אסור לזרוע ביניהם.

3 רבי אליעזר בן יעקב (ואין הלכה כמותו):

3.1 בכרם של 3 שורות, אם חרבה שורה האמצעית ואין בין 2 השורות 16 אמה, אסור לזרוע שם.

3.2 אם היו בכרם 2 שורות מהתחלה, צריך הפרדה ביניהם רק 8 אמות.

משנה ט': מהו המרחק בין שורות גפנים שכבר אינו נחשב ככרם ?

הנוטע את כרמו על שש עשרה אמה נשע עשרה אמה, מותר להביא זרע לשם.

אמר רבי יהודה: מעשה בצלמון,

באחד שנטע את כרמו, על שש עשרה נשע עשרה אמה,

והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד וזרע את הניר,

ובשנה האחרת היה הופך את השער למקום אחר, וזרע את הבור.

וכא מעשה לפני חכמים והתירו.

רבי מאיר ורבי שמעון אומרים: אף הנוטע את כרמו על שמונה ושמונה אמות, מותר.

1 תנא קמא: אם המרחק בין השורות הוא 16 אמות ומעלה, מרחיק 6 טפחים מהשורות וזרע את השאר.

2 רבי יהודה: ספור מעשה שהיה בצלמון:

2.1 נטע כרם שהמרחק בין השורות הוא 16 אמה.

2.2 הפך את ראשי הענפים אלו כלפי אלו, וזרע את הצד השני הפנוי.

2.3 בשנה השנייה שינה את כוון הענפים של הגפן, וזרע במקום שלא זרע בשנה הקודמת.

3 רבי יהודה הביא את המעשה לפני חכמים כראיה לתנא קמא.

4 רבי מאיר ורבי שמעון: מספיק 8 אמה בין השורות, מרחיק 6 טפחים משורת הגפנים וזורע.

פרק ה':

הנושאים העיקריים בפרק: דיני כלאיים בכרם

מושגים:

שומרה בכרם: גבעה בכרם המשמשת מקום חצפית לשומר הכרם.

גת: בור שדורכים בו ענבים ליין.

משנה א': גפנים בודדות מתי יקראו כרם ?

כָּרֶם שְׁחָרַב,

אם יש בו ללקט עשור גפנים לבית סאה ומטעות פהלכתו, הרי זה נקרא כָּרֶם וְלֹא.

כָּרֶם שֶׁהוּא נְמוּעַ עַרְבוּכָיָא,

אם יש בו לכונן שתים נגד שלש, הרי זה כָּרֶם; ואם לאו, אינו כָּרֶם.

רבי מאיר אומר: הואיל והוא נראה פתבנית הנרמים, הרי זה כָּרֶם.

1 כרם שחרב נחשב בכל זאת ככרם (כרם דל) אם:

1.1 בתוך בית סאה שבכרם יש לפחות 10 גפנים

1.2 וגם בין הגפנים יש מבנה של כרם. (2 כנגד 3 (2 ואחת יוצאת זנב))

2 גפנים שאינן נטועות בשורות מכוונות:

2.1 תנא קמא: אם אפשר למצוא בתוך הגפנים מבנה של 2 גפנים כנגד 3 הרי זה כרם.

2.2 רבי מאיר: אם יש בו שורות שורות גם אם אינן מכוונות הרי זה כרם.

משנה ב': מהו המרחק המינימלי בין שורות גפנים ועדין יקרא כרם ?

כָּרֶם שֶׁהוּא נְמוּעַ עַל פְּחוֹת פְּחוֹת מְאַרְבַּע אַמּוֹת,

רבי שמעון אומר: אינו כָּרֶם.

וחכמים אומרים: כָּרֶם, וְרוֹאֵין אֵת הָאֲמָצְעִיּוֹת כְּאֵלוֹ אֵינֵן.

1 אם בין שורה לשורה בכרם יש פחות מ- 4 אמות:

1.1 רבי שמעון: אינו נחשב לכרם.

1.2 חכמים: נחשב לכרם אם בין השורות הקיצוניות יש 4 אמות, ורואים את השורות האמצעיות

כאילו אינם.

משנה ג': דין חריץ ושומרה בכרם

חריץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרֶם עִמָּק עֲשָׂרָה וְרֹחַב אַרְבָּעָה,

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

אם היה מפלש מראש הכרם ועד סופו,

הרי זה נראה כבין שני כרמים, זורעים בתוכו,

ואם לאו, הרי הוא כגת.

והגת שבכרם עמקה עשרה ורחבה ארבעה,

רבי אליעזר אומר: זורעים בתוכה.

וחכמים אוסרים.

שומרה שבכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה, זורעין בתוכה.

ואם היה שער כותש, אסור.

1 חריץ שעובר בין שורות הגפנים, עמוק 10 טפחים ורחב 4:

2 רבי אליעזר בן יעקב:

2.1 אם הוא מפולש לכל אורך הכרם:

2.1.1 זה גורם לכרם להראות כשני כרמים ואפשר לזרוע בתוכו.

2.2 אם חסר לו אחד התנאים הנ"ל הוא נחשב כגת ואסור לזרוע בתוכו.

3 גת (ראה מושגים) שבכרם:

3.1 אם היא עמוקה 10 טפחים ורחבה ארבעה על ארבעה טפחים:

3.1.1 רבי אליעזר: זורעים בתוכה.

3.1.2 חכמים: חשובה כחלק מהכרם, ואסור לזרוע בתוכה.

4 שומרה (ראה מושגים) בכרם:

4.1 אפשר לזרוע בתוכה אם היא גבוהה 10 טפחים ורחבה 4 טפחים.

4.2 אם ראשי הגפנים משתרעים מעל השומרה, ומתערבבים זה בזה אי אפשר לזרוע בתוכה.

משנה ד': דין גפן בגת ובית בכרם

גפן נשחית נטועה בגת או בנקע, נוחנין לה עבודתה וזורע את המותר.

רבי יוסי אומר: אם אין שם ארבע אמות, לא יביא זרע לשם.

והבית שבכרם, זורעין בתוכו.

1 גפן יחידה הנטועה בגת או בגומה שבשדה, מרחיקים ממנה 6 טפחים וזורע.

2 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): אם אין בגת 4 אמות לא זורעים בגת כלל.

3 בית בתוך הכרם, מותר לזרוע בתוכו, ללא התחשבות בקרבת הגפנים לבית.

משנה ה': כמה גפנים מתקדשים (נאסרים בהנאה) כאשר זורעים או מקיימים ירקות בתוך הכרם

הנוטע ירק בכרם או מקיים,

הרי זה מקדש ארבעים וחסמש גפנים. אימתי? בזמן נשחיתו נטועות על ארבע ארבע, או על חמש חמש.

היו נטועות על נטש נטש, או על נטש נטש, הרי זה מקדש נטש עשרה אמה לכל רוח,

עגלות ולא מרבעות.

1 כאשר זורעים ירקות בתוך הכרם:

מסכת כלאיים**בעריכת זאב לבנוני**

- 1.1 מתקדשים 45 גפנים (שנמצאים בתוך 16 אמה סביב הירק), אם המרחק בין גפן לגפן הוא 4 או 5 אמות, (כאשר המרחק הוא 5 אמות גזרו לאסור גם 45 משום הזמיון במרחקים).
- 1.2 אם המרחק בין גפן לגפן הוא 6 או 7 אמות, מתקדשים הגפנים הנמצאים בתוך העגול של 16 אמות סביב הירק.
- 1.3 את המרחק מהירק מודדים בעגול ולא מרחק של 16 אמות של רבוע.

משנה ו': דין אדם שראה כלאיים בכרמו והוא באמצע עבודה בכרם**הַרְוֵאָה יֵרֶק בְּכֶרֶם וְאָמַר: כְּשֵׁאֲגִיעַ לוֹ אֶלְקָטָנוּ, מִתֵּר.****כְּשֵׁאֲחֹזֵר אֶלְקָטָנוּ, אִם הוֹסִיף בְּמֵאֲתָיִם, אָסוּר.**

- 1 אם אמר: כשאגיע לכלאיים אעקור אותם, אין היבול נאסר.
- 2 אם היה ליד הכלאיים ואמר כשאחזור מאוחר יותר אעקור אותם:
- אם הוסיף הירק אחד ממאתיים ממה שהיה בזמן שפגש בו, זה כלאיים ונאסר.

משנה ז': דין זרעים שנורעו בכרם שלא במתכוון**הִיָּה עוֹבֵר בְּכֶרֶם וְנִפְלוּ מִפָּנָיו זְרָעִים,****אוּ שֵׁיפְצָאוּ עִם הַזְּבָלִים, אוּ עִם הַפְּיִם,****הַזְרָעִים וְסִעְרָתוֹ הָרוּחַ לְאַחֲרָיו, מִתֵּר.****סִעְרָתוֹ הָרוּחַ לְפָנָיו,****רִבִּי עֲקִיבָא:****אִם עֲשָׂבִים, יוֹפֵה,****וְאִם אֲבִיב, יִנְפֵץ,****וְאִם הַבִּיאָה דָּגָן, תִּדְלַק.**

1 דוגמאות לזריעה שלא במתכוון:

- 1.1 עבד בכרם ונפלו ממנו זרעים שלא בידעתו.
- 1.2 יצאו זרעים בשעה שזיבל או השקה את הכרם.
- 1.3 הזורע בשדה והרוח העיפה את הזרעים לכרם שהיה מאחוריו, בלי שראה.
- 2 אם הרוח פזרה את הזרעים לכרם שלפניו, והוא ראה:
- 2.1 רבי עקיבא:
- 2.2 אם צמחו עשבים מהזרעים, יהפוך את הקרקע ויעקור את העשבים.
- 2.3 אם כבר צמחו שיבולים ("אביב"), אלא שלא הגיעו לשליש גידולם, ינפץ את הגרעינים.
- 2.4 אם יש כבר דגן (יותר משליש גידולה), תישרף כדין כלאי הכרם.

משנה ח': דין מקיים בכרמו עשבים שאין דרך בני אדם לזרעם**הַמְקַיֵּם קוֹצִים בְּכֶרֶם,****רִבִּי אֶלְיעָזָר אוֹמֵר: קָדְשׁ.****וְחֻמְמִים אוֹמְרִים: לֹא קָדְשׁ, אֶלָּא דָּבָר שֶׁכְּמוֹהוּ מְקַיֵּמִין.**

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

הָאָרוֹס, וְהַקְּסוֹס, וְשׁוֹשְׁנַת הַמֶּלֶךְ, וְכָל מִינֵי זֵרַעִים, אֵינָן כְּלָאִים בְּכָרֶם.**הַקְּנָבוֹס, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֵינּוּ כְּלָאִים.****וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כְּלָאִים.****וְהַקְּנָרֵס, כְּלָאִים בְּכָרֶם.**

1 דין קוצים בכרם:

1.1 רבי אליעזר: הם נאסרים בכל מקום.

1.2 חכמים: הם נאסרים במקום שנוהגים לגדל אותם למאכל בהמה, במקומות אחרים לא.

2 הארוס, הקיסום ושושנת המלך, זרעים שאינם מיני תבואה או מיני ירקות, אינם כלאיים בכרם.

3 הקנבוס (סיבים המשמשים לתעשיית החבלים):

3.1 ר' טרפון (ואין הלכה כמותו): אינם כלאיים בכרם.

3.2 חכמים: הם כלאיים בכרם כמו מיני ירקות.

4 קינרס (ארטישוק) מהוה כלאיים בכרם.

פרק ו':**הנושאים העיקריים בפרק:** דין כלאיים בעריס ובגפן בודדה, דין כרמים הנטועים על מדרגות ההרים

(מרטות), גפן בודדת שמודלית על קנים או על אילן סרק, זריעה תחת

אילן מאכל שגפן מודלית על חלקו, מתי גפנים בודדות נקראים כרם, דין

כלאיים בעריס.

מושגים:**פסקי עריס:** קטעים של עריס שהיה גדול יותר וחלקו נחרב, ונשארו רק קטעים ממנו.**אפיפודות:** אלו הקנים שעליהם מדלים את הגפן, והיוצרים כעין שבכה אופקית הגבוהה מהקרקע.**משנה א':** דין הרחקה מעריס ומגפן בודדה**איזהו עריס?****הנוטע שורה של חמש גפנים, בצד הגדר שהוא גבה עשרה מפרחים,****או בצד חריץ שהוא עמק עשרה מפרחים ורחב ארבעה,****נותנין לו עבודתו ארבע אמות.****בית שמאי אומרים: מודדין ארבע אמות מעקר הגפנים לעדה.****ובית הלל אומרים: מן הגדר לעדה.****אמר רבי יוחנן בן נורי: מועים כל האומרים כן****אלא אם יש שם ארבע אמות מעקר גפנים ולגדר,****נותנין לו את עבודתו, חוץ את המותר.****וכפה היא עבודת הגפן?****עשה מפרחים לכל רוח.****רבי עקיבא אומר: שלשה.**

1 מה נקרא עריס שדינו ככרם?

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

- 1.1 שורה של 5 גפנים בצד גדר שגבוה לפחות 10 טפחים.
- 1.2 שורה של 5 גפנים על גבי חריץ שעומקו לפחות 10 טפחים.
- 2 יש להרחיק מעריס 4 אמות, כמו מכרם.
- 3 מהיכן מרחיקים את 4 האמות?
- 3.1 בית שמאי: מרחיקים מגוף הגפנים, ולא מנופם.
- 3.2 בית הלל: מרחיקים מהגדר שהעריס מודלית עליו.
- 3.3 רבי יוחנן בן נורי:
- 3.4 טועים אלא החושבים ששורה אחת בלבד נחשבת ככרם (ולא כבית הלל שצריך 2 שורות).
- 3.5 ארבע אמות בנושא של העריס הכוונה:
 - 3.5.1 אם יש בין הגפנים לגדר יותר מ- 4 אמות,
 - 3.5.2 משאירים 6 טפחים פנויים לעריס וזורעים את השאר.
- 4 כמה מרחיקים מגפן בודדה?
 - 4.1 תנא קמא: 6 טפחים.
 - 4.2 רבי עקיבא (ואין הלכה כמותו): מספיק 3 טפחים.

משנה ב: דין כרמים הנטועים על מדרגות ההרים (טרסות)**עריס נשוא יוצא מן המדרגה:****רבי אליעזר בן יעקב אומר:****אם עומד בארץ ובוצר את כלו, הרי זה אוסר ארבע אמות בעודה,****ואם לאו, אינו אוסר אלא כנגדו.****רבי אליעזר אומר:****אף הנוטע אחת בארץ ואחת במדרגה,****אם גבוהה מן הארץ עשרה טפחים, אינה מצטרפת עמה,****ואם לאו, הרי זו מצטרפת עמה.**

1 עריס הנטוע על המדרגה (טרסה), וסוכך גם על השדה שמתחת למדרגה:

1.1 רבי אליעזר בן יעקב:

1.1.1 אם אפשר לעמוד על הקרקע מתחת למדרגה ולבצור את כל ענבי העריס, אסור לזרוע 4 אמות סביב העריס.

1.1.2 אם אינו יכול לבצור אלא אם עולה על סולם, תחת העריס עצמו אסור, מחוץ לעריס מותר.

2 רבי אליעזר:

2.1 הנוטע 2 שורות של גפן, אחת על המדרגה ואחת למטה לרגליה:

2.2 אם הפרש הגבהים בין השורות הוא 10 טפחים ומעלה, הגפנים אינם נחשבות לכרם.

2.3 אם הפרש הגבהים קטן מ- 10 טפחים, הגפנים מצטרפות לכרם שיש להרחיק ממנו 4 אמות.

משנה ג': דין המדלה גפן על מקצת אפיפירות (ראה מושגים) או על מקצת אילן סרק

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

הפדלה את הגפן על מקצת אפיפירות, לא יביא זרע אל תחת המותר.**אם הביא, לא קדש.****ואם הלך הקדש, אסור.****וכן הפדלה על מקצת אילן סרק.**

1 לא יזרע גם תחת אותו חלק מהפיירות (ראה מושגים) שאינו מודלה.

2 אם זרע, לא נאסרו הזרעים.

3 אם זרע תחת החלק הלא מודלה באפיפירות ואח"כ נמשכו הזמורות לשם, הזרעים נאסרו.

4 אם זרע תחת החלק הלא מודלה באילן סרק, ואח"כ נמשכו הזמורות לשם, הזרעים נאסרו.

משנה ד': דיני זריעה תחת אילן מאכל שגפן מודלית על חלקו**הפדלה את הגפן על מקצת אילן מאכל,****מותר להביא זרע אל תחת המותר.****ואם הלך הקדש, יחזירנו.****מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל לכפר עזיז, והראהו גפן מודלה על מקצת תאנה.****אמר לו: מה אני להביא זרע אל תחת המותר?****אמר לו: מותר.****והעלהו משם לבית הפגניה, והראהו גפן שהיא מודלה על מקצת הקורה וסדן של שקמה, ובו קורות****הרבה.****אמר לו: תחת הקורה זו אסור, והשאיר מותר.**

1 מותר לזרוע תחת העץ בחלק שהגפן אינה מודלית עליו.

2 אם אח"כ נמשכו ענפי הגפן על הזרעים, אפשר להחזירם לחלק שהיו מודלים עליו בתחילה.

3 ספור מעשה:

3.1 רבי יהושע ראה אצל רבי ישמעאל בכפר עזיז גפן מודלית על מקצת מענפי התאנה.

3.2 שאל רבי ישמעאל, האם אפשר לזרוע תחת ענפי התאנה שהגפן לא מודלית עליהם?

3.3 ענה לו שמותר.

3.4 הראה רבי ישמעאל לרבי יהושע, גפן מודלית על מקצת ענף של שקמה ויש לשקמה ענפים

("קורות") נוספים.

3.5 ואמר לו, תחת הענף שהגפן עליו אסור, ותחת שאר הענפים מותר.

משנה ה': מה נחשב אילן סרק שבטל לגבי גפן ?**איזהו אילן סרק? כל שאינו עושה פרות.****רבי מאיר אומר: הכל אילן סרק, חוץ מן היזית והתאנה.****רבי יוסי אומר: כל שאין כמותו נוטעין שדות נשלמות, הרי זה אילן סרק.**

1 תנא קמא: כל אילן שאינו נותן פרי.

2 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): חוץ מזית ותאנה, כל האילנות נחשבים לאילן סרק לגבי גפן.

3 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): סוג של אילן שאין נוטעים ממנו שדות רבים.

משנה ו': דין עריס שיש בו לפחות 10 גפנים, שחרב באמצעו**פסקי עריס, שמונה אמות ועוד.****וכל מדות שאמרו חכמים בכרם אין בהם ועוד, חוץ מפסקי עריס.****אלו הן פסקי עריס? עריס שחרב באמצעו, ונשתירו בו חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן,****אם יש שם שמונה אמות, לא יביא זרע לשם.****שמונה אמות ועוד, נותנין לו כדי עבודתו, וזרע את המותר.**

1. אחידותו של העריס מתבטלת אם הקטעים שחרבו אורכם הוא לפחות 8 אמות וטפח.

2. בדרך כלל המידות של חכמים בכרם הם באמות שלמות, חוץ מבעריס.

3. דינים של פסקי עריס:

3.1. אם חרב העריס באמצעו, ונשארו בו שני חלקים שבכל אחד יש 5 גפנים לפחות:

3.1.1. אם אין 8 אמות וטפח בין 2 חלקי העריס הנותרים, אסור לזרוע בחלק שחרב.

3.1.2. אם יש יותר מ-8 אמות וטפח:

3.1.2.1. הם נחשבים ל-2 עריסים נפרדים.

3.1.2.2. מרחיק (לדעת חכמים) מכל עריס 4 אמות, וזרוע את השאר.

משנה ז': עריס של 5 גפנים הנמועות לאורכו של כותל, 2 גפנים בצידו האחד, ו-3 בצידו שני,**ובאמצע רווח****עריס שהוא יוצא מן הכתל מתוך הקרן וכלה,****נותנין לו עבודתו, וזרע את המותר.****רבי יוסי אומר: אם אין שם ארבע אמות, לא יביא זרע לשם.**

1. תנא קמא: מרחיק 6 טפחים מכל קבוצת גפנים, ושאר השטח באמצע הכותל מותר לזריעה.

2. רבי יוסי: אם אורך הכותל קטן מ-4 אמות אסור לזרוע בחלק הפנוי של הכותל.

משנה ח': דין קנים ארוכים שהגפן מודלית רק על חלק מאורכם**הקנים היוצאים מן העריס וחס עליהם לפסקו,****כנגדו מטר.****עשאן כדי שיהלך עליהן החדש, אסור.**

1. אם התכוון להדלות רק על חלק מהקנים אלא שלא רצה לחתוך את החלק המיותר,

מותר לזרוע במקום שלא התכוון להדלות שם.

2. אם התכוון שהגפנים יתפשטו גם למקום הפנוי, אסור לזרוע תחתיו.

משנה ט': דין ענף בודד של גפן שהוא מחוץ למקום העריס או מחוץ למקום עבודת הגפן**הפרח היוצא מן העריס, רואין אותו כאילו מטטלת תלוייה בו, כנגדו אסור,****וכן בדלית.****המותח ומורה מאילן לאילן, תחמיה אסור.**

סְפָקָה בְּחֵבֶל אוּ בְּנָמִי,

תַּחַת הַסְּפוּק מְתָר.

עֲשֹׂאוּ כְּדֵי שְׂיִהְיֶה עֲלֵיו הַחֲדָשׁ, אָסוּר.

- 1 ענף בודד שבולט חוץ לעריס, אסור לזרוע תחתיו.
- 2 ענף בודד (דלית) של גפן בודדת שבולט מחוץ למקום עבודתה, אסור לזרוע תחתיו.
- 3 ענף בודד שנמתח מגפן אחת לחברתה, אסור לזרוע תחתיו.
- 4 ענף קצר שנקשר בחבל והחבל מתוח עד לגפן אחרת:
 - 4.1 אם מטרת החבל רק להחזיק את הזמורה, מותר לזרוע תחת החבל שאינו תחת הזמורה.
 - 4.2 אם מטרת החבל שהזמורה תמשיך להתפשט עליו, אסור לזרוע תחתיו, גם כשאין עליו עדין זמורה.

פרק ו'

הנושאים העיקריים בפרק: דין כלאיים בגפן מוברכת, כלאיים שאינם נאסרים, הזרוע אצלו ויוצר כלאיים לחבירו, גפנים שנמו על גבי תבואה ותבואה שנמתה על גבי גפנים, דין כרם שנגזל וזרוע תבואה, דין עציץ נקוב ושאינו נקוב בכרם.

מושגים:

הברכה: זו דרך מסוימת להרבות בגפנים. לוקחים זמורה ארוכה של הגפן ומכניסים אותה לקרקע. ומוציאים במקום אחר את הקצה שלה מעל הקרקע. בצורה זו הזמורה יונקת הן מהקרקע והן מהגפן אליה היא מחוברת. לאחר שהזמורה נקלטת ומוציאה שורשים מפרידים בינה ובין גפן האם ומקבלים גפן נוספת.

מותר חורבן הכרם: כרם שחרב מאמצעו, כל החלק החרב שמרוחק מהגפנים 4 אמות ומעלה נקרא מותר חורבן הכרם.

מותר מחול הכרם: מחול הכרם הוא המרחק מהכרם לגדר. השטח התחום במחול הכרם למעט השטח שנמצא ב-4 האמות הקרובות לכרם נקרא מותר מחול הכרם.

מותר פסקי העריס: כאשר יש 2 עריסים המרוחקים זה מזה, השטח ביניהם למעט 6 טפחים מכל צד של העריסים נקרא מותר פסקי העריס.

מותר אפיפירות: אם הגפן מודלית רק על חלק מהפיפירות (הקנים המשמשים להדליה של הגפן), החלק שעליהם הגפן אינה מודלית הוא מותר האפיפירות.

משנה א': דין כלאיים בגפן מוברכת (ראה מושגים)

הַמְּבָרֵךְ אֶת הַגֶּפֶן בְּאֶרֶץ,

אִם אֵין עֵפֶר עַל גְּבֵה שְׂלֵשָׁה טַפְחִים, לֹא יִבֵּיא זֶרַע עֲלֶיהָ,

אֶפְלוּ הַבְּרִיכָה בְּדִלְעַת אוּ בְּסִילוֹן.

הַבְּרִיכָה בְּסִלְעַ,

אִף עַל פִּי שְׂאִין עֵפֶר עַל גְּבֵה אֶלֶּא שְׂלֵשׁ אֶצְבָּעוֹת, מְתָר לְהֵבִיא זֶרַע עֲלֶיהָ.

הָאֶרְכּוּכָה שְׂבִנְפוֹן,

אֵין מוֹדְדִין לָהּ אֶלֶּא מִן הָעֵקֶר הַשְּׂנִי.

1 המבריק גפן בקרקע:

אם אין עפר לפחות בגובה 3 טפחים על גבי הזמורה, לא יזרע על גביה אפילו אם:
תחב את הזמורה המוכרכת בתוך דלעת, או הכניסה בצינור של חרס.

2 אם הבריק את הזמורה בתוך סלע:

אם יש על גבה אדמה בגובה של לפחות 3 אצבעות (6 ס"מ), יכול לזרוע על גבה.

3 אם גפן התכופפה ("הארכובה שבגפן") ועלתה, ונראה כאילו יש לה יציאה חדשה:

3.1 מודדים 6 טפחים מהיציאה השנייה (אם לא רואים את היציאה הראשונה).

3.2 אם רואים את היציאה הראשונה מודדים מהראשונה.

משנה ב': המשך דיני כלאיים בהברכה

המְבָרֵךְ שְׁלֹשׁ וְעָרִיבָם וְרָאִים,

רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר:

אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מְאָרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה, הָרִי אֵלָיו מְצַטְרְפוֹת.

וְאִם לֹא, אֵינָן מְצַטְרְפוֹת.

גַּפֵּן שֶׁיִּבְשָׁה, אֲסוּרָה וְאִינָה מְקַדְּשֶׁת.

רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: אִף צָמֵר גַּפֵּן אֲסוּר וְאִינוּ מְקַדְּשִׁים.

רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר מְשֻׁמוֹ:

אִף עַל גְּבִי הַגַּפֵּן אֲסוּר,

וְאִינוּ מְקַדְּשִׁים.

העושה הברכה ל- 3 גפנים ויצאו ראשיהם החדשות ונהיו 6 גפנים (המסודרות בשתי שורות):

רבי אליעזר בר צדוק:

1 אם יש בין גפן לגפן יותר מ-4 אמות ופחות מ-8, הם מצטרפים להיות כרם.

2 אם אין 4 אמות או שיש יותר מ-8 אינם מצטרפים.

כותרת נוספת: נושאים נוספים שאסורים בכלאים, ואם נעשו אינם אוסרים את הכרם

1 גפן שנשרו עליה ונראית יבשה, אסור לזרוע תוך 6 טפחים מגופה.

2 רבי מאיר:

2.1 שיח צמר גפן (כותנה), אסור לנטוע אותו בכרם.

2.2 אם נטעו אינו אוסר את הכרם. (ואין הלכה כן).

3 רבי אליעזר בר צדוק (משמו של רבי מאיר):

4 אסור לזרוע על גבי הברכה של גפן (כשאר מעליה 3 טפחים של אדמה).

5 אם זרע אין הזרע אוסר את הכרם. (ואין הלכה כן).

משנה ג': דוגמאות לכלאים שאסורים, אך אם בכל זאת זרעם אינם נאסרים

אֵלָיו אוֹסְרִין וְלֹא מְקַדְּשִׁין:

מותר חרבן הפרם.

מותר מחול הפרם.

מותר פסקי עריס.

מותר אפיפירות.

אכל תחת הגפן.

ועבודת הגפן.

וארבע אמות שבפרם.

הרי אלו מקדשות.

1 מותר חורבן הכרם (ראה מושגים):

1.1 אסור לזרוע בתוכו, אם אין בקרחת הכרם לפחות 16 אמות.

1.2 אם בכל זאת זרע אין הזרע מתקדש (נאסר וחייב שריפה).

2 מותר מחול הכרם (ראה מושגים):

2.1 אסור לזרוע בתוכו אם אין במחול הכרם 12 אמה.

2.2 אם בכל זאת זרע אין הזרע מתקדש.

3 מותר פסקי העריס (ראה מושגים):

3.1 אסור לזרוע בתוכו אם אין 8 אמות וטפח בין 2 חלקי העריס (שכל חלק הוא עריס בפני עצמו).

3.2 אם בכל זאת זרע אין הזרע מתקדש (לאחר שהרחיק 6 טפחים מהעריס).

4 מותר אפיפירות (ראה מושגים):

4.1 אסור לזרוע גם תחת החלק שהגפן לא מודלית עליו.

4.2 אם בכל זאת זרע אין הזרע מתקדש.

כותרת נוספת: זריעה הנאסרת בכלאים, ואם זרע, הזרעים מתקדשים ומעונים שריפה

1 זריעה תחת זמורה של גפן הנמשכת מחוץ לעבודת הגפן (6 טפחים מהגפן).

2 זריעה בשטח של עבודת הגפן (6 טפחים מגפן בודדה).

3 זריעה בשטח של עבודת הכרם (4 אמות הקרובות לכרם).

משנה ד': המסכך גפנו על גבי תבואת חברו, מה דין התבואה

המסכך את גפנו על גבי תבואתו של חברו.

הרי זה קדש וחיב באחריותו.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אין אדם מקדש דבר שאינו שלו.

1 תנא קמא:

1.1 התבואה נאסרת בהנאה כאילו היתה תבואתו שלו.

1.2 חייב לפצות את חברו על הנזק שגרם לתבואתו.

2 רבי יוסי ורבי שמעון:

אין אדם אוסר משום כלאיים דבר שאינו שלו, והתבואה אינה נאסרת.

משנה ה': סיפור מעשה שמביא רבי יוסי כראיה לדבריו במשנה הקודמת

אמר רבי יוסי:

מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית,

ובא מעשה לפני רבי עקיבא, ואמר: אין אדם מקדש דבר שאינו שלו.

משנה ו': דין כרם שנגזל ונזרע תבואה.

האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו,

קוצרו אפלו במועד.

עד כמה הוא נותן לפועלים?

עד שלישי.

יתר מכאן, קוצר כדרכו והולך, אפלו לאחר המועד.

מאימתי הוא נקרא אנס?

משנישקע.

1 כאשר הכרם חוזר מהאנס לבעלים כשהוא זרוע כלאיים,

1.1 אפשר לקצור את התבואה אפילו בחול המועד.

2 עד כמה עליו לשלם יותר כדי למצוא פועלים שיקצרו מיד?

2.1 עד תוספת של שלישי.

2.2 יותר משליש אין צורך לשלם. קוצר כפי יכולתו, ואפילו אם הקצירה תמשך עד אחר החג.

3 ממתי נהפך הכרם להיות רכושו של האנס ולהתחייב בכלאיים?

משישתכח שם הבעלים המקוריים מן הכרם.

משנה ז': דין גפנים שנמו על גבי שיבולי התבואה, ודין שיבולי התבואה שנמו תחת הגפן

הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה,

יגדר מיד.

אם ארעו אנס, מתר.

תבואתו שהיא נוטה תחת הגפן, וכן בידק,

מחזיר ואינו מקדש.

מאימתי תבואה מתקדשת? משתשריש.

וענבים? משיעשו כפול הלכן.

תבואה שיקבשה כל צרפה,

וענבים שבשלו כל צרכן, אינן מתקדשות.

1 אם הרוח כפפה את הגפנים על שיבולי התבואה:

1.1 יעשה גדר ביניהם כדי שלא יתערבבו.

1.2 אם ארעו אונס ואינו יכול לגדור מיד, אין התבואה נאסרת.

2 תבואה או ירק שנמצאים חוץ לעבודת הגפן, אך הנוף שלהם נוטה תחת הגפן:

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

2.1 יש להחזיר את הנוף למקומו, ואם לא החזירה, אין התבואה נאסרת.

כותרת נוספת: מהו השלב בגידול שתבואה וענבים נאסרים משום כלאיים ?

1 תבואה נאסרת בכרם רק לאחר שהשרישה.

2 ענבים נאסרים ואוסרים את התבואה רק לאחר שיגדלו כדי פול הלכן.

3 תבואה שיבשה כל צרכה ונטע גפן בצידה אינה נאסרת.

4 ענבים שבשלו כל צרכם, וזרע תבואה בצידם אינם נאסרים.

משנה ח': דין עציץ נקוב ועציץ שאינו נקוב שזרעו בו תבואה או ירק, והמונח בכרם

עציץ נקוב מקדש בפרם.

ושאינו נקוב אינו מקדש.

ורבי שמעון אומר:

זה וזה אוסרין ולא מקדשין.

המעביר עציץ נקוב בפרם,

אם הוסיף במאתים, אסור.

1 תנא קמא:

1.1 עציץ נקוב המונח ב- 4 אמות של עבודת הכרם, נאסר בהנאה כאילו זרע בקרקע הכרם.

1.2 עציץ שאינו נקוב אינו נאסר בכלאיים.

2 רבי שמעון (ואין הלכה כמותו):

בשני המקרים אסור לזרוע בהם לכתחילה, ואם זרע אינם נאסרים.

3 דין מעביר עציץ נקוב בכרם מבלי להניחו:

3.1 אם הצמח בעציץ הוסיף אחד למאתיים בגידול תוך כדי המעבר, נאסר הזרע.

3.2 הגפנים לא נאסרו כיון שלא הניח העציץ בקרקע.

פרק ח'

הנושאים העיקריים בפרק: סוגי כלאיים ואיסוריהם, סוגי כלאיים בבהמות וחיות, כלאיים בבהמות

הקשורות לקרון, הגדרת בהמות וחיות, מי נענש בשימוש בכלאי בהמה.

מושגים:

פרוטיות: פרדות שאין מבחינים בהם אם נולדו מסוסה או מאתון.

רמך: פרד שאמו סוסה, ונחשב ממין של סוסים.

אדני השדה: מן קוף גדול הדומה בצורתו לאדם.

משנה א': פרוט סוגי הכלאיים ואיסוריהם

כלאי הפרם,

אסורין מלזרוע ומלקים,

ואסורין בהנאה.

כְּלָאֵי זְרָעִים,

אָסוּרִים מְלֻזְזוּעַ וּמְלֻקָּיִם,

וּמִתְרִין בְּאֲכִילָהּ, וְכָל שֶׁכֵּן בְּהִנָּאָה.

כְּלָאֵי בְּגָדִים,

מִתְרִין בְּכָל דְּבַר,

וְאֵינָן אָסוּרִין אֲלָא מְלֻבְבוּשׁ.

כְּלָאֵי בְּהֵמָה מִתְרִים לְגִדְל וּלְקָיִם,

וְאֵינָם אָסוּרִים אֲלָא מְלַהֲרְבִיעַ.

כְּלָאֵי בְּהֵמָה אָסוּרִים זֶה בְּזֶה.

1 כלאי הכרם, דהיינו תבואה או ירק שנזרעו בכרם:

1.1 אסור לזרעם, ואם נזרעו אסור לקיימם.

1.2 אם קיימם נאסרו בהנאה.

2 כלאי זרעים, דהיינו 2 סוגי זרעים:

2.1 אסור לזרעם יחד או זה לצד זה.

2.2 אם נזרעו יחד מותרים באכילה ובהנאה.

3 כלאי בגדים, דהיינו בגד שנעשה מצמר ופשתים:

3.1 מותרים בכל דבר אחר כגון לארוג אותם, או לקיימם.

3.2 אסור ללבשם.

4 כלאי בהמה, דהיינו שני סוגי בהמות,

4.1 מותר לגדלם ולהשתמש בוולדות שנולדו מהם.

4.2 אסור להרביע אותם.

4.3 אסור להרביע את הוולדות שנולדו מכלאי בהמה, וכן אסור לעבוד בהם יחד.

משנה ב': הגדרת סוגי הבהמות והחיות שהם כלאיים זה בזה

בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה,

וְחַיָּה עִם חַיָּה,

בְּהֵמָה עִם חַיָּה, וְחַיָּה עִם בְּהֵמָה,

טְמֵאָה עִם טְמֵאָה,

וּטְהוֹרָה עִם טְהוֹרָה,

טְמֵאָה עִם טְהוֹרָה, וּטְהוֹרָה עִם טְמֵאָה,

אָסוּרִין לְחַרוּשׁ וּלְמִשׁוּךְ וּלְהִנְהִיג.

1 כל 2 בהמות משני מינים שונים.

2 כל 2 חיות משני מינים שונים.

3 כל סוג של בהמה עם סוג של חיה.

4 בהמה או חיה ממין טמא עם בהמה או חיה טמאים ממין אחר.

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

5 בהמה או חיה ממין טהור עם בהמה או חיה טהורים ממין אחר.

6 מינים המותרים באכילה עם מינים האסורים באכילה.

7 כל שני מינים שנמנו כאן אסורים:

7.1 לחרוש יחד.

7.2 למשוך עגלה או משא יחד.

7.3 להנהיגם כשהם קשורים יחד, אפילו בלא משא.

משנה ג': מי נענש בכלאי הבהמה**הפנהיג, סופג את הארבעים.****והיושב בקרון, סופג את הארבעים,****רבי מאיר פוטר.****והטלישית נהיא קשורה לרצועות, אסורה.**

1 המנהיג כלאי בהמה סופג 40 מלקות.

2 היושב בקרון המונהג ע"י כלאי בהמה:

2.1 תנא קמא: סופג 40 מלקות.

2.2 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): היושב בקרון פטור ממלקות.

3 אסור לקשור לשתי בהמות המושכות את קרון בהמה שלישית שהיא כלאיים להם

כותרת נוספת: אסור לקשור לרצועות בהמות המושכות קרון בהמה נוספת שהיא כלאיים להם**משנה ד': דוגמאות לכלאיים במשיכת קרון****אין קושרין את הסוס, לא לצדדי הקרון ולא לאמר הקרון.****ולא את הלבדקים לגמלים.****רבי יהודה אומר:****כל הנולדים מן הסוס, אף על פי שאביהן חמור, מתרין זה עם זה.****וכן הנולדים מן החמור, אף על פי שאביהם סוס, מתרין זה עם זה.****אבל הנולדים מן הסוס עם הנולדים מחמור, אסורים זה עם זה.**

1 אין לקשור סוס לצדי קרון שמושכים בו שוורים, וכן לא לחלק האחורי של הקרון.

2 אין לקשור חמור לובי ("לבדקים") לצדי קרון שמושכים בו גמלים.

כותרת נוספת: דין איסורי כלאים בוולדות של כלאיים

1 רבי יהודה:

1.1 ולדות כלאיים של סוסה וחמור מותרות עם וולדות של סוס וסוסה (לא חוששים לזרע האב).

1.2 ולדות כלאיים של אתון וסוס מותרות עם וולדות של אתון וחמור (לא חוששים לזרע האב).

1.3 ולדות של סוסה וולדות של אתון אסורות זה בזה.

משנה ה': סוגי בהמות שהם כלאיים זה בזה**הַפְּרוּטִיּוֹת אֲסוּרוֹת,****וְהַרְפֵּךְ מִתֵּר.****וְאֲדָנֵי הַשְּׂדֵה, חֵיה.****רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִטְּמָאוֹת בְּאֵהָל כְּאָדָם.****הַקֶּפֶד וְחֻלְדַּת הַסְּנַיִים, חֵיה.****חֻלְדַּת הַסְּנַיִים,****רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים:****מִטְּמֵא כּוֹזֵית בְּמִשְׁא, וְכַעֲדֻשָּׁה בְּמַגֵּעַ.**

1 פרוטיות (ראה מושגים) אסורות זו בזו.

2 רמך (ראה מושגים) מותר עם רמך אחר או עם מין של סוס.

3 אדני השדה (ראה מושגים):

3.1 תנא קמא: נחשבים כחיה.

3.2 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): מטמאת באוהל כמו אדם.

4 קיפוד וחולדת הסנאים:

4.1 תנא קמא: נחשבים לחיה.

4.2 רבי יוסי בשם בית שמאי (ואין הלכה כמותו): חולדת הסנאים:

4.2.1 מטמא בכזית במשא מספק (כדין נבלת חיה).

4.2.2 מטמא בכעדשה במגע מספק (כדין שרץ מת).

משנה ו': הגדרות של מינים שונים כחיות או כבהמות**שׁוֹר בָּר, מִין בְּהֵמָה.****וְרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מִין חֵיה.****כָּלֵב, מִין חֵיה.****רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: מִין בְּהֵמָה.****חֲזִיר, מִין בְּהֵמָה.****עֲרוּד, מִין חֵיה.****הַפִּיל וְהַקּוֹף, מִין חֵיה.****וְאָדָם מִתֵּר עִם כָּלֵם לְמַשׁוֹף וְלַחְרוּשׁ וְלַהֲנֵהֵיג.**

1 שור הבר:

1.1 תנא קמא: מין בהמה.

1.2 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): מין חיה.

2 כלב:

2.1 תנא קמא: מין חיה.

2.2 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): מין בהמה.

3 חזיר: מין בהמה (ואסור עם חזירי בר).

4 ערוד: מין חיה (ואסור עם חמור ביתי).

5 הפיל והקוף: מיני חיות.

6 אדם אינו כלאיים עם בהמה או חיה או כל בעל חיים אחר.

פרק ט'

הנושאים העיקריים בפרק: דיני כלאי בגדים

משנה א': דין כלאי בגדים בצמר ופשתים

אין אסור משום כלאים אלא צמר ופשתים,

ואינו מטמא בננעים אלא צמר ופשתים.

אין הכהנים לובשין לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים.

צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה:

אם רב מן הגמלים, מטר.

ואם רב מן הרחלים, אסור.

מחצה למחצה, אסור.

וכו הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה.

1 האסור של כלאי בגדים הוא רק לבישת בגד שעשוי מצמר ופשתים.

2 נגעי בגדים חלים רק על בגד צמר או בגד פשתים.

3 בגדי הכהנים במקדש היו עשויים צמר, או פשתים או משניהם יחד, שאין כלאיים במקדש.

4 צמר גמלים וצמר רחלים שמעורבים יחד:

4.1 אם הרוב משל הגמלים, מותר לערבבם עם פשתן.

4.2 אם הרוב משל רחלים, אסור.

4.3 מחצה על מחצה, אסור.

5 פשתן וקנבוס שהתערבבו יחד:

5.1 אם הרוב מהקנבוס מותר לערבבו עם צמר, אחרת אסור.

משנה ב': דין משי הדומה לצמר או לפשתן

השיריים והפלה,

אין בהם משום כלאים,

אבל אסורים מפני מראית העין.

הכרים והקסותות אין בהם משום כלאים, ובלבד שלא יהיה בשרו נוגע בהם.

אין עראי לכלאים.

ולא ילבש כלאים אפלו על גבי עשרה,

אפלו לננוב את המכס.

מסכת כלאיים

בעריכת זאב לבנוני

1 משי הדומה לפשתן ("שיריים"), וכן משי הדומה לצמר ("כלך"):

1.1 אינם כלאיים עם צמר או פשתים.

1.2 אסורים עם צמר או פשתים משום מראית עין.

2 (הערה: בימינו שהמשי מצוי ומוכר האסור של מראית עין לא קיים).

כותרת נוספת: דין כלאיים של צמר ופשתים שאינו מיועד לבישה

כרים וכסתות שעשויים מצמר ופשתים, אין בהם משום כלאיים אם אינם נוגעים בגוף.

כותרת נוספת: מקרים מיוחדים של אסור כלאיים

1 אסור ללבוש כלאיים אפילו דרך ארעי.

2 אסור ללבוש כלאיים אפילו על עשרה שכבות של בגדים אחרים.

3 אסור ללבוש כלאיים אפילו כדי להעביר בגד חדש במכס.

משנה ג': מטפחות מיוחדות העשויות כלאיים

מְטַפְחוֹת הַיָּדִים, מְטַפְחוֹת הַסְּפָרִים, מְטַפְחוֹת הַסֶּפֶן,

אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר.

וּמְטַפְחוֹת הַסְּפָרִים אֲסוּרוֹת מְשׁוּם כְּלָאִים.

1 מגבות ידיים, או מטפחות לעטיפת ספרי תורה, או מגבות גוף:

1.1 תנא קמא (ואין הלכה כמותו): אין בהם משום כלאיים.

1.2 רבי אליעזר: אסור (לפעמים הן נכרכות על היד, ויד מתחממת בהם).

2 מטפחות הספרים שפורסים אותם על המסתפר אסורים בכלאיים.

משנה ד': תכריכי המת ומרדעת של חמור

תְּכַרְכֵי הַמֵּת וּמְרַדְעַת שֶׁל חֲמוֹר,

אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים.

לֹא יִחַן הַמְרַדְעַת עַל כְּתָפוֹ, אֶפְלוּ לְהוֹצִיא עֲלֶיהָ זָבֹל.

1 תכריכי המת (המת פטור מהמצוות), ומרדעת של חמור (שאינה נכרכת על בשרו),

אין בהם אסור כלאיים.

2 מרדעת של חמור העשויה כלאיים אסור לשים אותה על הכתף לצורך עבודה כלשהיא.

משנה ה': דין מוכרי בגדי כלאיים

מוֹכְרֵי כְּסוּת מוֹכְרִין כְּדֶרְכָּן, וּבִלְבַד,

שְׁלֹא יִתְכַוְּנוּ בְּחִמָּה מִפְּנֵי הַחֲמָה, וּבְגִשְׁמִים מִפְּנֵי הַגִּשְׁמִים.

וְהַצְּנוּעִים מִפְּשִׁילִין בְּמַקַּל.

1 יכולים למכור כדרכם אפילו אם הבגדים מונחים על כתפיהם, ובלבד:

שלא יתכוונו שהבגדים יגנו עליהם, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים.

2 המחמירים תולים את בגדי הכלאיים על מקל הנתון על כתפיהם (כדי שלא יגעו הכלאיים בגוף).

משנה ו': דין התופרים בגדי כלאיים

תופרי כסות תופרין כדרךן, ובלבד,

שלא יתכוננו בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים.

והצונעים תופרים בארץ.

1 יכולים לתפור כדרכם אפילו אם הבגדים מונחים על ברכיהם, ובלבד:

שלא יתכוננו שהבגדים יגנו עליהם, בחמה מפני החמה, ובגשמים מפני הגשמים.

2 המחמירים תופרים על הארץ או על השולחן (כדי שלא יגעו הכלאיים בגוף).

משנה ז': בגדי צמר שיש לבדוקם יפה מחשש כלאים ובגדי צמר שאין צורך לבדוקם.

הברסין והברדסין, והדלמטקין ומנעלות הפנון,

לא ילבש בהן עד שיבדקו.

רבי יוסי אומר:

הבאים מחוץ הים ומדינת הים, אינן צריכין בדיקה, מפני שחוקתן בקנבוס.

ומנעל של זרד, אין בו משום כלאים.

1 בגדי צמר הבאים ממקומות מסוימים ("ברסין, ברדסין והדלמטיקין"),

ונעליים מפסולת צמר ("מנעלות הפינון"):

אין ללבוש אותם אלא לאחר בדיקה.

2 רבי יוסי:

בגדי צמר הבאים מערי החוף, ומעבר לים, חזקה שתפורים בקנבוס ואינם צריכים בדיקה.

3 מנעל המרופד בלבד של צמר לחימום הרגל ("מנעל של זרד"), אין חוששים שמעורב בו פשתן.

משנה ח': מהו שעמנו האמור בתורה

אין אסור משום כלאים אלא

טווי וארוג,

שנאמר (דברים כב, יא): "לא חלבש שעטנז", דבר שהוא שוע, טווי ונוז.

רבי שמעון בן אלקנור אומר: נלוז ומליז הוא את אביו שבשמים עליו.

1 מהתורה כלאיים מצמר ופשתים זה רק כאשר:

המצמר והפשתים נטוו חוטים, ומהחוטים עשו אריג.

2 התהליך שצריך לעבור הצמר או הפשתה הוא:

סריקה לנקותו ולהחליקו (שוע), טווייה לחוטים דקים (טווי), ושזירה לחוטים עבים (נוז).

3 רבי שמעון בן אלעזר: הלוּבש כלאיים, מעקם את דרך התורה, ואין הקב"ה מרחם עליו.

משנה ט': חיבורים שונים של צמר ופשתים שואסרים משום כלאיים (מדרבנן לרוב הפוסקים)

לכדים אסורים, מפני שהם שוועים.

פיו של צמר בשל פשתן,

אסור, מפני שהם חוזרין באריג.

רבי יוסי אומר:

משיחות של ארגמן אסורות,

מפני שהוא מולל עד שלא קונטר.

לא יקשור סרט של צמר בשל פשתן לחגור בו את מתניו, אף על פי שהרצועה באמצע.

1 חתיכות צמר שמחברים יחד בלחץ ("לבדים"), אסור לערב אותם עם פשתן.

2 חוטים גסים של צמר שתחובים בשפת בגד פשתן ("פיו") או חוטי פשתן בצמר:

2.1 אסור, מפני שהחוטים מסובבים את האריג.

2.2 רבי יוסי:

2.3 חבלים של צמר הצבועים ארגמן, אסור לחגור על גבי חלוק של פשתן,

מפני שרגילים לתפור אותם לחלוק באופן ארעי, קודם שיקשרם.

3 אין לקשור סרט צמר בסרט פשתן, אפילו אם כל אחד מהם נקשר לצד אחר של רצועת עור.

משנה י': חיבורים מיוחדים בצמר ופשתים

אותות הנרדן ואותות הכובסים אסורות משום כלאים.

התוכף תכיפה אחת,

אינה חבור,

ואין בה משום כלאים.

והשומטה בשבת, פטור.

עשה שני ראשיה לצד אחד,

חבור,

ויש בה משום כלאים,

והשומטה בשבת, חיב.

רבי יהודה אומר: עד שישלש.

השק והקפה מצטרפין לכלאים.

1 בגד צמר שהאורגים ("גרדים") או הכובסים מסמנים אותם בחוטי פשתן או להיפך, אסורים.

2 חיבור 2 בגדים שונים ע"י תחיבה אחת במחט עם חוט:

2.1 אינה חיבור לענין טומאה (אם נטמא בגד אחד, לא נטמא האחר).

2.2 אינה חיבור לענין כלאיים (אם אחד צמר והשני פשתים).

2.3 מי שמושך את החוט ומוציאו בשבת, אינו נחשב כקורע.

3 חיבור 2 בגדים ע"י 2 תחיבות של מחט וחוט (הלוך וחזור):

3.1 תנא קמא:

3.1.1 נחשב לחיבור לענין טומאה.

3.1.2 נחשב חיבור לענין כלאיים (אם בגד אחד צמר והאחר פשתים).

3.1.3 מי שמושך את החוט ומוציאו בשבת חייב.

מסכת כלאיים**בעריכת זאב לבנוני**

- 3.2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): אינו חייב עד שיתחוב את המחט שלוש פעמים.
- 3.3 חבר שק לקופה (כלי אחסון), ולשק מחובר צמר ולקופה פשתים, החיבור יוצר כלאיים ואסור.